

Program:

Johann Sebastian Bach (1685–1750):

Chorálová předehra "Wachet auf, ruft uns die Stimme" | BWV 645 pro varhany

Johann Sebastian Bach (1685–1750):

Sinfonia | z kantáty BWV 146, pro sólové varhany a orchestr

Wie will ich mich freuen | árie - duet (tenor, bas) z kantáty BWV 146

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809–1847):

Hebe deine Augen auf | trio andělů z oratoria Eliáš, op. 70 pro ženský sbor

Sonáta č. 3 A dur | op. 65/3 pro varhany

Con moto maestoso

Andante tranquillo

Johann Sebastian Bach (1685–1750):

Wachet auf, ruft uns die Stimme

kantáta BWV 140 pro sóla, smíšený sbor, orchestr a varhany

I. Sbor: Wachet auf, ruft uns die Stimme

II. Recitativ (tenor): Er kommt, er kommt

III. Árie - duet (soprán, bas): Wenn kömmt du, mein Heil?

IV. Chorál (tenor): Zion hört die Wächter singen

V. Recitativ (bas): So geh herein zu mir

VI. Árie - duet (soprán, bas): Mein Freund ist mein

VII. Chorál: Gloria sei dir gesungen

Ústřední melodií dnešního koncertu je chorál *Wachet auf, ruft uns die Stimme* / *Probud'te se, volá na nás hlas*, jehož autorem je Philip Nicolai (1556–1608) německý luteránský pastor, básník a skladatel. Na úvod koncertu poprvé zazní v podobě varhanní chorálové přede hry (BWV 625) **Johanna Sebastiana Bacha** (1685–1750), která má předlohu ve čtvrté části dnes uváděné stejnojmenné Bachovy kantáty. Toto varhanní zpracování se stalo rovněž součástí souboru šesti chorálních preludií, které Bach vydal v roce 1747 a pro které se vžil označení podle jejich vydavatele *Schüblerovy chorály*.

Následovat bude *Sinfonia* Johanna Sebastiana Bacha, která tvoří samostatnou orchestrální přede hru v kantátě *Wir müssen durch viel Trübsal* (BWV 146). Bach v ní použil první větu svého *Koncertu d-moll pro cembalo a orchestr* (BWV 1052), avšak cembalový part svěřil varhanům. Smyčcový doprovod zesílil příkomponováním dvou hoboju a fagotu. Vznikl tak mohutný proud hudby, ve kterém se střídají brilantní varhanní sólové pasáže se zvukem celého orchestrálního tělesa.

Radostný a svěží duet tenoru a basu *Wie will ich mich freuen* pochází ze stejné kantáty. Orchestrální doprovod tvoří smyčce, dva hoboje a continuo. Charakter Bachovy hudby dokonale vystihuje zhudebněný text: *Jak se budu radovat, jak mne to osvěží, až všechna pomíjivá tíseň bude za mnou...*

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809–1847) je považován za znovuobjevitele díla Johana Sebastiana Bacha, které na přelomu 18. a 19. století upadlo do relativního zapomnění. Mendelssohn byl Bachovou hudbou hluboce ovlivněn. V roce 1829 v Berlíně Mendelssohn nazkoušel a dirigoval Bachovy *Matoušovy pašije*. Mimořádný úspěch tohoto provedení, prvního od Bachovy smrti v roce 1750, byl důležitým krokem ke vzkříšení Bachovy hudby v Německu i v celé Evropě.

Oratorium *Eliáš* o životě starozákonního proroka Eliáše složil Mendelssohn právě v duchu svých barokních předchůdců Bacha a Händela, jejichž hudbu miloval. Svou lyričností a používáním barevného orchestrálního a sborového stylu však jasně odráží Mendelssohnova vlastního génia jako raně romantického skladatele. Z této rozsáhlé a mohutně obsazené kompozice jsme vybrali půvabně křehké trio andělů, které je zhudebněním starozákonního Žalmu 121: *Hebe deine Augen auf / Pozdvihni své oči k horám, odkud přichází tvá pomoc...*

Šest varhanních sonát Felixe Mendelssohna, bylo vydáno v roce 1845. Vznikly na objednávku anglických nakladatelů Coventryho a Holliera. V *Sonátě č. 3 A dur*, kterou dnes uslyšíme, zpracovává autor Lutherův chorál *Aus tiefer Not schrei ich zu dir / Z hlubin volám k Tobě Hospodine*. Mendelssohn zde navíc použil motiv skladby, kterou měl rozepsanou pro svatbu své sestry Fanny, proto se jí také říká svatební.

Kantátu *Wachet auf, ruft uns die Stimme* zkomponoval Johann Sebastian Bach v Lipsku roku 1731. Premiéru měla 25. listopadu. Kantáta je určena pro 27. neděli po svátku Nejsvětější Trojice, kdy se v Bachově době četlo podobenství o deseti družičkách, zachycené evangelistou Matoušem (25, 1–13):

Tehdy bude království nebeské, jako když deset družiček vzalo lampy a vyšlo naproti ženichovi. Pět z nich bylo pošetilých a pět rozumných. Pošetilé vzaly lampy, ale nevzaly si s sebou olej. Rozumné si vzaly s lampami i olej v nádobkách. Když ženich nepřicházel, na všechny přišla ospalost a usnuly. Uprostřed noci se rozlehl křik: 'Ženich je tu, jděte mu naproti!' Všechny družičky procitly a dávaly do pořádku své lampy. Tu řekly ty pošetilé rozumným: 'Dejte nám trochu oleje, naše lampy dohasínají!' Ale rozumné odpověděly: 'Nemůžeme, nedostávalo by se nám ani vám. Jděte raději ke kupcům

*a kupte si! Ale zatímco šly kupovat, přišel ženich, a které byly připraveny, vešly s ním na svatbu; a dveře byly zavřeny. Potom přišly i ty ostatní družičky a prosily: 'Pane, pane, otevři nám!' Ale on odpověděl: 'Amen, pravím vám, neznám vás.' – Evangelista Matouš pak k podobenství dodal: Bděte tedy, protože neznáte den ani hodinu. Toto podobenství, a především jeho poslední myšlenka, vyzývající ke stále bdělosti nad svým počínáním a připravenosti vydat účet ze svého života, je hlavním tématem dnes uváděné kantáty: *Wachet auf, ruft uns die Stimme / Probudte se, volá nás hlas.**

Libreto kantáty navazuje na evangelijní podobenství velmi citově laděným komentářem. V něm se odvíjí dialog mezi Duší, personifikovanou sopránem, a Kristem. Inspirací k němu byly některé verše Písně Šalamounovy. V kantátě je Kristus ve shodě s evangeliem nazýván Ženichem. Bach tuto pěveckou roli svěřil sólovému basu. Povšimněme si dobře všech dialogových částí kantáty – z nich můžeme velmi dobře vytušit hloubku citu, který Bach, jako hluboce věřící člověk, věnoval nejen Bohu, ale i své ženě a celé své rodině.

Celou kantátou se prolíná melodie i text již zmíněného stejnojmenného chorálu skladatele Philippa Nicolaiho. Poprvé se s ní setkáváme v úvodní chorálové větě kantáty, kde je svěřena sborovému sopránu. Překrásný a slavnostně znějící chorál je zdoben pohyblivostí ostatních sborových hlasů, které dodávají tomuto celku neobvyčejnou šíři a plasticitu. Již z prvních taktů orchestrální předehry a z orchestrálních meziher vycítíme lyrický charakter kantáty. Po vstupní větě začíná první část dialogového textu, do kterého nás uvádí tenorový recitativ: *On přichází! Ženich přichází! Vy dcery siónské, probudte se a dodejte si odvahu přijmout ženicha! Hle, zde již přichází!* Vlastní dialog představuje duet sopránu a basu, který je doprovázen koncertantními sólovými houslemi a continuem. Lyricky roztoužené vzdechy Duše, která volá *Kdy přijdeš má spáso?* jsou následovány odpovědí ženicha – Krista: *Přijdu, jsem Tvůj!*

Lyriku duchovně milostného duetu Bach energicky přerušil následující chorálovou větou. Nad pohyblivou tanečně laděnou melodií unisono smyčců zazní další sloka Nicolaiho chorálu, která hudebně odráží radost ze setkání s přicházejícím Kristem a jeho následování ke společné hostině. Melodie chorálu je nyní svěřena sborovému tenoru. Její varhanní zpracování (BWV 645) jsme již dnes slyšeli v úvodu.

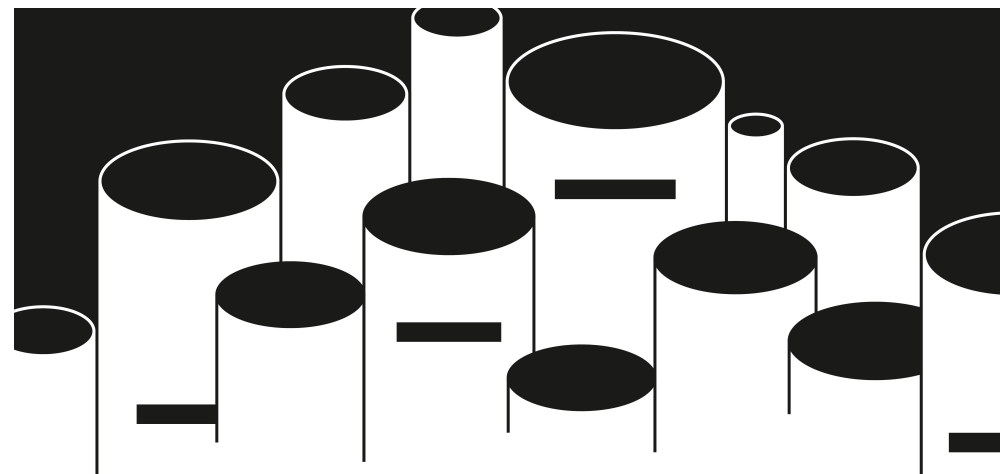
Druhou část dialogového textu zahajuje Kristus recitativním zvoláním: *Nuže přijď ke mně, ty má vyvolená nevěsto! Tebe chci jako pečeť přitisknout na své rámě a potěšit tvůj zarmoucený zrak. Zapomeň již na bolesti a úzkosti, které jsi musela vytrpět!* Následuje radostný duet sopránu a basu hovořící o naplněné lásce, doprovázený koncertantním hobojem a pohyblivým continuem. Lidská duše došla věčné radosti a lásky v Boží přítomnosti: *Můj přítel patří mně a lásku již nemůže nic rozloučit! Chci se s Tebou v nebesích kochat růžemi. Tam bude plnost radosti, tam bude věčná blaženost...*

Závěrečná část zpracovávající poslední sloku Nicolaiho chorálu zakončuje celou kantátu oslavou Boha, která je povzbuzení a nadějí pro celý svět: *Budiž Ti zapěna sláva lidskými i andělskými jazyky. Budiž Ti zahrána harfami a cimbály. Žádné oko nevidělo a žádné ucho neslyšelo takovou radost. Nad tím se budeme veselit navěky!*

 MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 2

 MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 5

 Bach Collegium Praha

SVATOJÁNSKÝ VARHANNÍ CYKLUS 2025

KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA SKALCE, VYŠEHRADSKÁ, PRAHA 2

2. koncert

úterý 24. června 2025 v 19:30

účinkují:

Pavla Radostová – soprán, **Ondřej Holub** – tenor

Jaromír Nosek – bas, **Linda Sítková** – varhany

Smíšený sbor a orchestr **Bach-Collegia Praha**

Jiří Mátl – dirigent

Pořádá Bach-Collegium Praha, z.s. s finanční podporou MČ Praha 2 a MČ Praha 5